

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

O pridelovanji zelenjave.

Pri izbiranju vrta mora biti vsakteremu glavni pogoj njegova lega, ako hoče pridelati dosti zelenjave. Vrt za zelenjavo mora biti blizo stanovanja in proti mrzlim vetrovom kolikor mogoče obvarovan. Biti mora tudi dobro gnojen, in rahla zemlja je neobhodno potrebna; zemlja se mora 50—60 cm globoko prekopati in v grede razdeliti. Tudi na to se mora gledati, da je voda za polivanje pri roki. Voda iz rek in ribnikov je boljja, kakor iz vodnjakov in studencev; predno se poliva, se mora voda v kakej posodi na solncu segreti. Gnojiti je najbolje v jeseni in pomladi in to z gnojem iz jam in hlevov. Vrt se nasadi z rastlinami v spomladi in v poletji, tam kjer imajo rasti, ali pa v nalašč zato pripravljene posode in gnojne grede in še le potem na prosto, ko že rastlinice nekoliko odrastejo. Seme se po celi gredi ali pa v vrste poseje, z grabljami dobro zakopa in potem skrbno, a ne preveč zaliva. Če se naredi na vrhu prsti takoimenovana skorja, mora se z matiko previdno zrahljati. Nekater

zelenjave se morajo globoko, druge zopet plitveje okopavati, kakoršne koreninice namreč imajo. Različni zelenjavi se mora tudi različno streči.

Zeljate rastline ljubijo težko mokro prst, posebno pa tako, ki ima mnoga kalija, ker v taki hitreje rastejo in so okusnejše. Sajenke se posade prilično narazen in sicer večkrat tako, da preje zrele kolorabe med ohrovtom in glavatim zeljem. Seme se seje po potrebi v različnih časih in lahko se dobi od jedne in iste grede troja in še celo četvera žetev. Škodljivim gosenicam se stem v okom pride, da se jim jajčiča ukončavajo. Dobro seme zeljnatih rastlin dobimo, ako shranimo posebno močne rastline čez zimo v toplih kletih in jih posadimo v prihodni spomladi zopet na prosto.

Korenična in gomoljasta zelenjava potrebuje lahko in dobro gnojeno zemljo. Peteršilj sejemo ali že v jeseni ali v pomladi. Ako seme kali, mora se greda po dvakrat dobro opleti. Korenikam, katere smo v jeseni izkopali, se porežejo stranske koreninčice in listi in potem se denejo v toplo klet. Tako delamo tudi s korenjem, katerega časih za domačo rabo še le maja in junija meseca sejemo. Zeleno še-le iz gnojnih gred na prosto posadimo. Radič sejan zgodaj na spomlad

Podlistek.

Nekaj dni v Voloskem in v Opatiji.

(Krajevopisna črtica.)

Gospod urednik! Ko sem odhajal iz Novomešta namenjen proti Voloskem in Opatiji v Istrijo, kjer sem želel v gorkem podnebji tega kraja letošnjo zimo prebiti v okrevanji, obljubil sem Vam, od tod sem in tje kaj poročati. Žal pa, da Vam ne bodem mogel vstregati, ker me — komaj sem došlega — nenavadno silna draginja tega kraja že podi proč — tja v Gorico, ki ima tudi milo podnebje in kjer se baje cenó živi.

Opisati pa hočem Vam vendar le na kratko znamenito Opatijo in bližnjo Volosko, v kolikor sem si zamogel oba ta kraja v teh dnevih ogledati. Znam, da Vas kakor tudi marsikterega sorojaka zanima ta kraj, posebno pa Opatija, ki je danes tolikanj zaslovela, da je že svetovno znana.

Bilo je na pondeljek 3. t. m., ko sem potoval pri jako ugodnem solnčnem vremenu na jutro iz Postojne preko Št Petra na krasu v Volosko. Že sem imel na železnični progi Št. Peter-Reka zaporedoma postaje Kilovče, Trnovo-II. Bistrice, Sapijane in Jurdane za hrbtom, ko zavzvižga hlaŕon ter se okolu 11. ure dopoldan ustavi na mali postaji Mátulje-Opatija. Tukaj sem izstopil. Tudi neka „težka“ gospoda je razum mene zapustila železniški voz ter posedla takoj drage fjakarske vozove in se odpeljala dol v Opatijo.

Iz postaje Mátulje, ki leži več kot 200 metrov visoko nad morsko gladino, odprl se mi je velečasten prizor na morski zatók Reški. (Meerbusen von Fiume.)

Pod sinjem nebom leži nizdol pred mano razprostrto širno morje, kakor v tisočeri h srebro bliščečih biserih odséva svit solnca iz temno-modre

in sicer prav redko; dobro je, ako ga močno zalivamo. Da imamo vedno svež radič, moramo ga skozi kacic 10 dni vsak dan nekaj posejati. Črno zimko redkev sejemo še le junija in julija meseca in to prav na redko. Hren pa lahko pomnožujemo z malimi korenčicami, sploh se sam prav hitro množi, da ga še ni moč uničiti. V dveh ali treh letih je že prav debel, da ga že lahko skopljemo. Vrtna salata prav dobro v rahli in rodovitni zemlji obrodi, mora se pa tudi dobro zalivati.

O potrebi obrtniške šole v Ribniški dolini.

Ne davno je prinesel „Slov. Nar.“ z Dunaja telegram, da namerava ministerstvo za uk in bogočastje za povzdigo hišnih obrtij — lončarije in lesene obrti — v naši dolini nastaviti dva potovalna učitelja, ki bodeta tukajšnje prebivalstvo poučevala.

Za gotovo še ni, je li to dognana stvar, da se bode ta za našo dolino in okolico prevažna novica uresničila, ali je to le prazna obljuba — toda vzemimo omenjeno vest za resnico, tedaj za korak bi bližje bili. Nastane pa potem za bodočnost in povzdigo omenjenih obrtij vprašanje: Kako, česa in koliko naj bi potovalna učitelja naše rešetarje in lončarje poučevala, kje naj bi bil sedež te obrtniške šole in bodeta le mimogrede poučevala ali pa tukaj stalno nameščena?

Od prave osnove in izpeljave te šole bode pač vse зависno, bode li ona za našo dolino postala blagodejna naprava ali ostala brez prave koristi. Uzrokov dovolj, da se to pereče vprašanje vsestransko in temeljito razpravlja in na podlagi pravih premislekov še le šola ustanovi.

Izdelki obeh obertnij narejajo se v naši dolini že mnoga stoletja. Od začetka pa do dandanes napravljajo se vedno po jednih in istih vzorcih. Dokler ni nastala konkurencija z železnim blagom — kajti znano je, da sili železno blago za tretji lončeno robo in tudi pri rešetih rabijo se dandanes že mnogokrat železna t. j. žična dna — do tedaj je Ribničan lahko in primeroma drago svojo robo na tujem prodajal. Odkar je pa vedno večja konkurencija tega blaga, odkar večji napredek v družih krajih, kjer tudi lončeno in lesno robo izdelujejo, na promet tukajšnjih izdelkov pritiskuje, propada slednjih potreba in prodaja vidno. Naši ljudje so primorani pošiljati svoje blago le v manj olikane dežele in pa v vasi in sela od mest in sploh svetovnega prometa oddaljena, ako je hočejo spečati. To pa zaradi tega, ker ni v tukajšnjih obrtih tacega napredka, da bi mogli s tujimi izdelki meriti se.

Kakor nujna je torej potreba, da se povzdigne lončena in lesna obrt, tako težko je zopet pravo ukreniti, da se to zgodi. Prefini izdelki iz obeh strok zahtevajo preveč študiranja in ob razbe od sedaj po domače delajočih delavcev; taki izdelki morejo se v kratkem času tudi le tam doseči, kjer se osnujejo posebne strokovnjaške šole, takorekoč veliki zavodi, kar pa nam država ne bode storila. Prebivalstvo samo je zato premalo omikano in premožno, da bi se kaj jednacega osnovalo in vzdrževalo na lastne stroške. Vrhu tega izdelujejo take stvari že drugej in naši izdelki postali bi le konkurenčno blago, vsled česar bi imeli le nizko ceno.

Najbolj umestno, praktično in za povzdigo obeh obrtij bi jedino to bilo, da bi se prebivalstvo učilo: 1. svojim izdelkom lepše, pripraviše oblike dajati, 2. način izdelovanja — s po-

morske gladine. Sem in tam na tej širni vodeni planoti pa jadrajo mali in večji čolni ribčev, ki so najbrž že od ranega jutra na lovu. Na okolu morja se dviga iz njegove globine položno viseče pogorje, ob vznožji kojega zapaziš spodaj pred sabo Volosko in Opatijo, na desno Lovrano, na levo pa se svetijo v prosojnem meglenem ozračji cele vrste belih hiš velicega mesta — Reke. Onstran pa se dvigata iz morja v jasno modrem ozadji gorata istrijska otoka Kerso in Veglija.

Ta morski zatók je sličen zelo velikemu jezérú, ker se vidi blizo od vseh strani omejen s pogorjem. Le proti jugu je med otokom Kerso in Istrijo odprto.

Težko se je nagledati tako krasnega prizora, osobito potovalcu, ki je suhozemlján in kteremu je le redkokedaj ali celo morda vprvo dana prilika, zrèti morje.

Z oblaženim srcem in nekako veselo dušo krenil sem ves zamišljen v toli čudapolno vstvarjeno zemljo po božji vsegamogočnosti iz Mátulj peš počasi nizdol proti Voloskem. Hoja bila mi je prijetna. In kako ne! Vsaj se mi je zazdelo, da potujem v prirodi, ki nosi še sedaj spomladansko obleko; ko je me solnce tolikanj ogrevalo, ko sem zrl med zeleno šumo ob straneh poti in videl ferfoleti spomladne metulje, čul petje cikad ali skržátov, ki kratkočasijo tukajšnje potovalce ter videl nad sabo v zraku krožiti postolko, ki je vsaj nam Dolenjcem oznanovalka došle spomladi.

Dobre pol ure sem počasi zmeraj navzdol korakal, da sem dospel na Volosko. To prijazno mestice leži terasasto ob morskem obrežji na cesti, ki pelje poleg morja iz Reke proti Lovrani dolj do Pulja. Prešnje čase je bilo Volosko mala vas, v kateri so živeli zgol ribčji in mornarji. Dandanes pa je lepo pomorsko mestice, kteremu

močjo pripravniših orodij — olajšati, 3. svoje blago v svetovni promet, v mesta, spraviti, od koder bi se še le zopet na vse kraje razpošiljalo.

To pa bi se najlojše, najhitreje in za tukajšnje prebivalstvo najumestneje doseglo s tem, da se osnuje šola, v katerej se na podlagi praktičnih poskušanj in izdelovanja po navodu strokovnjaka — učitelja poučuje mladina in vadi od začetka samo nekoliko boljše blago izdelovati, kakor je bilo do sedaj doma narejeno. Pozneje pa, ko se je že v tem utrdila, pa uči na podlagi risanja finejše, drage in lepše, pa tudi trdnejše izdelke narejati in sicer samo take stvari, katere se tudi sedaj izdelujejo, katere svet rabi in se lahko prodajo. Zato ne bi taka šola nikdar konkurence Kočevskemu zavodu delala, niti delati mogla. Polje in smoter obeh šol sta si popolnoma različna.

Iz tega sledi, da za povzdigo obrti v naši dolini je treba v obeh obrtih samo takih strokovnjakov, ki hočejo na podlagi vzorcev in na podlagi risanja poučevati izročeno mladino — kako se izdelujejo lepši proizvodi, ne pa na podlagi kemije in kemičnih preiskovanj, ali pa samega predavanja — tako da bi učenci iz šole domov prišedši sicer veliko vedeli ali dejansko ne znali najlažje stvari. To pa je tudi ob enem dokaz, da se naši obrti ne bosta mogli nikakor in nikdar povzdigniti, ako bosta prišla potovalna učitelja v Ribniško dolino, ter nam nekoliko tednov — recimo — samo lepe reči pravila, potem pa zopet izginila. Še žalostneje se zna pripetiti, ako ne bodeta znala našega jezika in tukajšnjih razmer niti poznala ne bosta. Jasno ko beli dan je, ako nam hoče država pomagati in to temeljito pomagati, tedaj naj si izbere domačinca dva iz vsake stroke jednega iz naše doline, katera sta izobrazena dovolj, da bosta mogla potem kot učitelja

prav in pametno poučevati, katera bodeta znala disciplino v šoli vzdržavati in tudi na podlagi risanja učiti. Ta dva naj pošlje na Dunaj v tehnologični muzej, tam bodeta dobila kmalu v jednom letu toliko izobrazbe in temeljitosti, vsak v svoji stroki, da bota tukajšnjim razmeram popolnoma zadostovala. Pouk, ki ga bodeta potem svojim učencem dajala, razširil se bode bliskoma po vsej dolini; trgovci bodo pa za naš kraj izvedeli, da se tu dobro, pošteno in rabljivo leseno in lončeno blago izdeluje, naročali bodo za poskušnjo in skorej se bode napravil promet. Da bi se to kmalu zgodilo in uresničilo, zato priporoča se tukajšnje prebivalstvo svojim slovenskim poslancem.

Iz „Nar.“

O šolskem poslovanji.

Kmalo pričeli bomo novo šolsko leto na šolah v Novomeškem okraji. Kakor je postavno, ima pa šolska oblast pred začetkom šolskega leta zapisati vse otroke, ki so dolžni v šolo hoditi. Če kdo zašolo vgodnega otroka zapisovanju odtegne, ima biti kaznovan, bodisi z globo ali z zaporom. To pravi §. 18. postave 29. aprila 1873. leta.

Se pa li tudi vestno izpolnjuje ta postava? Da in ne! — Kjer je krajni šolski svet toliko zmožen, da zamore to storiti, bo gotovo tudi svojo dolžnost izpolnil; a drugače je tam, kjer sta n. pr. samo gg. župnik in učitelj pisave zmožna, predsednik in drugi udje krajnega šolskega sveta pa ne, tam se navadno prvi stavek 18. točke ne izpolni in učitelj mora vse to sam izgotoviti.

Primeri se pa večkrat, da stariši tega ali onega otroka niso vpisali, da! še celo po večkratnem opominu ne; mar se more takim starišem prizanesti? — Potem pač ne! In kaka jeza,

zagotavlja bližnja Opatija vspešen razvoj in napredek. Lepo beljene hiše porédane so tikoma ob straneh ceste, ki je ob enem glavni trg Voloskega. Večji del mesta leži pod cesto dol do obrežja. Volosko ima malo luko za barke in čolne ribčev, kjer se vsak čas tudi sušijo velike ribje mreže. V Voloskem je sedež c. kr. uradov, kakor okrajnega glavarstva, okrajne sodnije, davkarije, carinskega urada, pošte in telegrafične postaje. Blizo v sredi mestica stoji nad cesto lepa cerkev sv. Ane, ki ima dva z bakrom krita stolpa; malo naprej pa je kapelica sv. Roka. Cerkveno službo opravljata dva duhovnika, župnik in kaplan. Ljudska šola je enorazredna ter ločena za dečke in deklice. Slednjič podučujejo usmiljene sestre, katerih samostan je poleg cerkve sv. Ane.

Ravno na dan mojega prihoda bilo je Volosko lepo okrašeno s zastavami. Kakor sem kmalo poizvedel, veljala je ta praznična obleka

nekojim udeležencem higijeničnega kongresa (zdravniškega zborovanja) na Dunaji, ki so prišli ogledovati zdravilišče Opatijo. Mimogredé naj omenim, da ni bilo v celem Voloskem o tej priliki nijedne narodne slovanske zastave razobešene, dasiravno so njega prebivalci istrsko-hrvaški mejaši. To pa na izrecno povelje tukajšnjega okrajnega glavarja, kakor se mi je pravilo. Žalibože! Prebivalci Voloskega so gledé narodnosti silno teptani. Šolstvo je tukaj skrajno revno. Celó Volosko z bližnjo okolico vred ima le eno edino enorazredno ljudsko šolo, v kateri se poučuje po večjem italijansko in se naša mladež kar siloma potujičuje. Prej ali slej se bode Volosko popolnem potujčilo z drznimi Lahi in denarnimi Nemci. Slovana pa čaka tukaj le tužna prihodnost zbog njegove revščine in poštenosti! Pa dovolj o tem!

(Konec sledi.)

včasi tudi sovraštvo do učitelja, ako morajo taki zanikrneži kazni plačati. Ker piše navadno učitelj zamude šolskih dni, meni marsikateri, da je on kriv i da ga je on zapisal zato, da bode kaznovan. Učitelj stori to, ker mora, ker hoče svojemu bližnjemu dobro. Vsaj so marsikateri stariši zato še celo hvaležni kasneje, ko uvidijo, da postavi ne morejo nasprotovati, in da šolski poduk njihovej deci v resnici koristi.

Predragi stariši! Ne odtegujte torej otrok šolskemu vpisovanju; pošiljajte radi in redno svojo deco v šolo, kjer se vadi veliko lepih in prekoristnih nauk, da se ne bode hudovali nad svojimi učitelji, kateri vam vsigdar le dobro voščijo in storiti hočejo, in da ne bode kaznovani!

Vprašal sem poprej: Ali se točka 18. te postave vestno izpolnjuje? — vprašal bi še: ali pa tudi veže ta postava vsakega za šolo sposobnega otroka? — Tu se sme reči: da, vsakega razun onih, kateri so telesno ali dušno poškodovani; pa še teh naj stariši ne puste brez poduka. Ako jih ne morejo nikamor v šolo poslati, naj jih doma podučujejo kolikor vedo in znajo, naj povprašajo svojega učitelja, kaj storiti o takej priložnosti, dal jim bo gotovo dober svet.

Obiskujejo pa razun teh otrok v istini vsi drugi? — Ne! — Ne bom na dolgo in široko razpravljaj, kateri otroci ne obiskujejo šole in zakaj ne; le ene hočem izmed teh izvzeti, katerim je poduk tako silno potreben in ti so ciganski otroci. Bolj potreben jim je poduk, ko otrokom, ki so čez uro oddaljeni od šole, katere zaradi prevelike oddaljenosti ne moremo siliti v šolo, a vendar dostikrat pridejo, in če tudi ne, vsaj jih ljubeča mati vadi v verskih resnicah, da postanejo vsaj pravi kristjani. Je li to tudi pri ciganih? Kako vzgojajo oni svojo mladež? — To ti je, dragi bralec gotovo znano. Cigan misli, da ne potrebuje znanja kršanskega nauka. On ne pozna božjih zapovedi; ne ve kaj se pravi: posvečuj praznik, ne ubijaj, ne kradi itd. — Pač prav bi bilo, da bi višje oblasti i za to skrbele, da bi i ta zarod šolske postave tako izpolnjeval, kakor jih drugi občani spolnujejo. Seveda bi bilo to delo težavno, pa bi se vsaj s časoma privedi otroci do delavnosti; tako bi se zatrl ta rod, ali bolj prav njihova grda navada.

Dobro bi bilo tedaj, da bi morali tudi cigani izpolnovati druge, kakor šolske postave. Potem bi smeli upati, da vzraste iz mlajših po dobri vzgoji zarod, kateri bode boljše spoznaval, kaj je prav in kaj ni prav. Bo podučen v kršanskem nauku in se tudi po njem ravnal; bo delaven in ne malomaren itd.; bo toraj ljudstvu tako priljubljen, kakor je sedaj zoprni. Kako bi se to najlažje izpeljalo, v to je pač treba pravega premisleka.

— 1.

Resna beseda o sadjarskej in vinorejskej šoli na Grmu.

Z velikimi žrtvami in po velicem trudu se je osnovala vino- in sadjarska šola v Grmu, namenjena v provspeh kmetijstva posebno na Dolenjskem.

Da je mogoče tudi kmečkim sinovom izuriti se na tej šoli za kmetijstvo, je veleslavni deželni zbor dovolil več ustanov. Od teh jih je veleslavni kranjski deželni odbor za prihodnje šolsko leto razpisal 5 za kmečke sinove; a po dopisu veleslavnega deželnega odbora 7 oktobra 1887 št. 6937 so se le štiri prošniki oglasili, med temi samo eden iz Dolenjske.

Ne da se dvomiti, da je temu kriva ne samo nebrižnost kmečkega ljudstva na Dolenjskem, ampak tudi nevednost ljudstva, ki deloma ne zna brati, deloma nima pravega poduka. Kdor pozna kmetijske razmere na Dolenjskem bode pritrdil, da je omenjena šola za zboljšanje kmetijstva na Dolenjskem silno važna, kar so očitno tudi priznavali odlični udje duhovenstva.

Ako se pa dolenjsko ljudstvo za to šolo ne bode večanimalo, se je bati, da se jej podpora ministerstva in dežele odzame in šola kam drugam preseli, kar bi bilo na veliko kvar celej Dolenjske.

Podpisana kmetijska podružnica se toraj nadja, da bodo velečastiti duhovni, ki slove po svojem domoljubji, in ki najbolj uplivajo na kmečko ljudstvo, radovoljno podpisali podpisano kmetijsko podružnico, da se oglasi vsako leto in posebno letos prav veliko prošnikov za omenjene vstanove. Treba je le dokazati s krstnim listom, da je dotični prošnik 15 do 17 let star in s šolskim spričevalom, da je ljudsko šolo dovršil in spričevalom občine, da je kmetovalca sin.

Gospodom duhovnom so znane rodbinske in druge razmere kmetovalcev; zato je so pač v prvi vrsti poklicani, da nagovarjajo stariše, ki imajo za sprejem v to šolo sposobnih sinov, da jih pošljejo v to šolo. Gotovo pa vsak častitih duhovnov, katerega srce gori za blagor kmetijskega ljudstva, spolnuje svojo sveto dolžnost, ako saj iz lece blagovoli naznaniti svojim faranom, da so razpisane vstanove za kmetovalcem jako potrebni poduk v kmetijstvu na vinarski in sadjarski šoli v Grmu, in da je v ta namen treba uložiti prošnje na velesl. dežel. odbor. Z odličnim spoštovanjem Podružnica c. kr. kmet. družbe v Novem mestu.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Državni zbor se je sešel 11 pret. m. Pričakovati je, da bodo v njem hudi boji zlasti zavolj ministra Gauča, ki je razpustil eno slovensko in več čeških srednjih šol. Precej v prvi seji je

vlado zaradi tega ostro prijel česki poslanec in voditelj Rieger. Ako nam Poljaki ostanejo zvesti, bode moral pač Gauč pobrati svoja kopita ter iti, ako se nam pa izneverijo, potem res ne vemo, kako se bode razmotala štrena. Videti je, da Gauču precej prede, kajti odpustil je 4 nemške profesorje na Češkem, ker se niso naučili češkega jezika, češ, da bode s tem Čehe potolažil — toda mož se pač moti!

Nekteri česki poslanci mislijo osnovati v državnem zboru slovanski klub, ki bi se naj bolj resno potegoval za pravice Slovanom, kakor se je to doslej godilo. Pristopili bi naj mu vsi Slovani torej tudi Slovenci. Bode li iz te moke kruh, ali ne, tega danes še ne moramo povedati. Dobro bi bilo pač, ako nam potem pošteni Nemci ne obrnejo hrbta.

Minister Gauč dela zopet nove naklepe: v latinske šole hoče vpeljati učenje risanja iz francoskega jezika; — šole pa naj bi trpele mesto 8 celih 9 let! To je: bogatin, grof, baron, jud — ti se uči, bodi gospod! kmet, ti pa ostani pri motiki, kajti tolicih stroškov za šolo kmet ne bode zmagal.

Kaj je novega po širokem svetu?

Na Srbskem je bila cela banda, ki je ponarejala ondašnji papirnati denar. Sedaj se je posrečilo, da jih je policija zasačila; bili so ljudje Srbi iz naše Avstrije.

Na Bolgarskem so imeli volitve za državni zbor. Zvoljeni so sploh možje vladi prijazni; ali to nikakor ni čudo, ako pomislimo, da je vlada napela vse žilje, da je zmagala, kjer bajonet varuje volitev — tamo pač ni prostosti! In taka je bila na Bolgarskem. Taka volitev in tako izvoljeni poslanci pač ne bodo obvarovali novega kneza!

Italijanski minister Crispi je potoval k nemškemu kancelarju Bismarku. Pogovarjala sta se imenitne reči; toda kaj je bilo, se ugiblje. Francoze to strašno jezi, ker se bojé, da se Lahi bližajo Nemčiji, ktero oni sovražijo iz cele duše.

Na Francoskem je general Kafarela preskrboval za denar, v zvezi z nekaterimi drugimi za denar bogatašem imenitne redove. Zasačili so ga, kar je izbudilo med Francozi veliko nevoljo.

V državi Maroko, ki je severo-zahodnej Afriki, nasproti Španjske, je sultan močno nevarno zbolel. Bojé se, da vsled smrti vtegnejo nastati nemiri. Španjci in Francozi so pripravljeni, da jih zabranijo.

Piše se nam:

Iz Novega mesta. — Vsem našim čitateljem gotovo še ni znano, da si je naša novomeška čitalnica omislila jako lep gledališk oder, komur

ga na Kranjskem ni para, tudi v Ljubljani ne. Še bolj ko to pa mora pak vsakega Novomeščana veseliti, da so se našli gospodje, gospé in gospodičine, ki jim ni žal ne za trud, ne za čas, celo za denar ne, samo da nam pripravijo kak vesel večer, h kateremu pa tudi deremo vsi, če nam je le količkaj mogoče. Zadnjo nedeljo 9. oktobra pak so prišli celo tudi ljudje iz okolice v čitalnico, komur pak se sveda ni čuditi, kajti tri društva, Čitalnica, pevsko društvo in Sokol so praznovali god našega presvitlega cesarja.

Dolenjsko pevsko društvo je že preveč znano, da bi nam bilo treba še posebej zatrjevati, da je krasno pelo cesarsko pesem in „Uzor“. „Sokol“ se nam je prvokrat pri luči pokazal, ter nas preveril, da je povsod mojster, naj se li skazuje pri belem dnevu ali bengaličnem ognju. Najdalj časa pa nas je zabavala ta večer Čitalnica z lepo domačo igro „V Ljubljano jo dajmo!“ — Nikoli še nismo šli iz Čitalnice, da ne bi bili hvalili naših izvrstnih igralcev in igralk, toda to pot smo res v zadregi, če jih moremo tako pohvaliti kakor zaslužijo. Ali ni bil ta Gašpar Srebrin, ki ga je igral g. Rajer, res čverst, postaven in zraven tudi bahačast kranjsk kmet, kakor so časih živeli pri nas? Zdaj že počasi izmirajo take stare korenine. In taki fantje, kakor je bil Pavle (g. trgovec Virant), — saj se je človeku srce smejalo, dokler ga je videl uganjati svoje nedolžne šale s staro deklo Nežo, ki jo je gospica Cirila Razpetova tako mojstrsko igrala, da prav lahko vpraša, kje se ji jednaka dobi, da bi se poskusila z njo. In ta ljubeznjivi par, Mirko in Marica (g. drd. Rosina in gspc. Seidl-ova), sta posnemala tako naravno čute ljubečih mladih src, da smo videli marsikaterega poslušalca do solz ganjenega. Nikakor pa ne smemo pozabiti Rotije, ki je bila v rokah izvežbane igralkе gospe Schulz-ove, ki je jeden najtrdnjših in najbolj zanesljivih stebrov našega odra.

Gospodje igralci in igralkе! Hvala Vam za tako prijeten večer; hvalo Vam ve čitalnica za vaše narodno navdušenje, kajti njeni dohodki se z Vašim požrtvovalnim trudom množé od predstave do predstave; sicer smo tudi mi slišali godrnjati, zakaj se ne trudite vse dolge večere po celih štirinajst dni, samo, da bi nekateri med nami, ki si ne vedó na drug način pregnjati dolzega časa, ne da bi plačali vstopnino, se kratkočasili na stroške našega truda; toda bodite preverjeni, če tudi ti isostanejo, čitalnica bode še vedno napolnjena.

Iz Šent Jerneja 13. sept. — V 18. št. „Dol. Nov.“ je bilo naznanjeno, da bo v torek po „Malem Šmarnu“ blagoslovljena nova cerkev sv. Nikolaja na Gorjancih. Namenil sem se nekaj sporočati o tej slovesnosti. Vsa župnija se je že več let veselila današnjega dneva, in ga težko pričakovala. In to po vsi pravici; kajti

lepo cerkev imeti je čast in ponos za vsacega dušnega pastirja, posebno pa še tudi za farana.

Naša velika fara, ki šteje čez 5 tisoč duš, ima že dvanajst podružnic imela jih je pa poprej petindvajset, in ta nova je sedaj trinajsta. —

Leta 1838 je bila neki zadnjič brana sv. maša od ranjcega gospoda Kajetana Huber, kaplana v Št. Jerneji, ker so se bili oštirji z darcji ali financarji stepli zaradi daca na Gorjancih, ter se je cerkev zaprla in ni bilo več sv. maša. Stari ljudje pripovedujejo, da je bil potem tako strašen polom in vihar, da je drevesa podiralo in voda drla strašansko iz Gorjanc itd. V teku časa, ko ni nobeden cerkve popravljal, je razpala in se podrla. — Ljudstvo je tarnalo, da so zaradi tega zopet povodnji, naliivi, nevihte, hude ure itd., ker ni cerkve na Gorjancih.

Leta 1877 meseca novembra so zopet Ljubljanski knezoškof na prošnjo tukajšnjega gosp. župnika in župljanov dovolili, da se na onem mestu sozida po priloženem obrisu cerkev sv. Nikolaja na čast.

Ker pa ni bilo denarja, jeli so mile darove v žitu, vinu in denarju pobirati po fari, ter so ranjki gosp. Karol Rudež vse to shranjevali, in tudi vodili z dovoljenjem in modrim vodstvom g. župnika Jan. Ev. Vovka stavbo ali gradbo nove podružnice. — Počasi je šlo delo naprej, komaj komaj se je pod streho spravilo, ter pustilo nekaj let počivati, stalo je do takrat čez trinajst sto goldinarjev. Ljudje so tarnali, in še morebiti mislili, da se bode kedo usmilil in dodelal hišo Božjo, ali ni se hotelo. — Po smrti blagega Rudeža, se je poprijel dela posestnik Anton Miklavčič po domače „Drnučen“ iz Loke, in je toliko dogotovil cerkev, da je bilo mogoče jo danes blagosloviti. Čez dva tisoč goldinarjev je porabil brez njegovega truda, vožnje in drugih reči. — Ko se je naznanilo po farah v okolici in se povabili častiti gospodje sosodi, bila je velika priprava za olepšavo cerkve; in tudi doma za sv. Miklavža. — V torek zjutraj bila je v Št. Jerneji ob 5. uri zjutraj sv. maša z blagoslovom. Potem so šli ljudje v procesiji z gosp. kaplanom Jan. Negode-tom. Nesli so fantje svetinje v kamen vdelane, na katerem se bode maševalo v cerkvi sv. Nikolaja na Gorjancih in pa podobo sv. Nikolaja, ki bo v velikem altarju — vso ovenčano na nosilih.

(Dalje sledi.)

V Žužemberku 21. sept. — Reči Vam moram, da kar berem v cenjenem Vašem listu („Dol. Nov.“ št. 18.) o naših gostilničarjih i gostih, mi je jako jako dopalo, ker to je gola resnica. — Želeti bi bilo, ko bi kedo tudi kaj enacega od zavarovalnih družtev napisal, namreč: da bi se ljudstvu nasvetovalo, da naj se rajše pri domačem zavodu zavarujejo kakor pri tujih

kakor — ogerskih, laških itd. pri katerih se gotovo tudi kaki judje redé. Edini domači in narodni zavod je le banka „Slavija“ — torej vredna, da se vsakteremu priporoča. „Slavija je vže dosti za narodne stvari darovala. —

Iz Rudolfovega. — Vinska letina je letos sploh dobra, da večinoma prav dobra. Okoli mesta se ljudje povsod hvalijo z dobro beratvijo. Grozdje je zadnji čas lepo dozorelo. Enako dobre vesti čujemo iz Kostanjevice, sv. Križa itd. Žali Bog, da je pa doli v mnogih goricah trtna uš uže končala vse vinstvo. Na Belokranjskem sem bil sam ter se prepričal, da so dobili ondi izvrstno kapljico in v tako obilej meri, da poprej uže dolgo ne. Da bi božji dar pač tudi vživali pametno, varčno — ter ga spravili v denar, ne pa brez potrebe potratili! Nekteri res tega ne znajo!

Domače vesti.

(Za drž. pravdnika) v Novem mestu je imenovan gosp. Rajmund Schwinger.

(Živinozdravnik) gospod Lesar v Črnomlju je imenovan za c. kr. živinozdravnika v Dalmaciji.

(G. Dr. Dragotin Treo) iz znane dolenske obitelji ostavil je državno službo in vstopil kot koncipijent pri Dr. Josipu Rosina v Rudolfovem. —

(Novo mašo) je imel 9. t. m. kapucin č. g. Vakselj v Leskovcu pri Krškem.

(Umrli) je v Trebjem sodnijski pristav g. Jos. Rozina.

(Pridiga na Gorjancih) o priliki blagoslovljenja cerkve sv. Nikolaja dne 13. sept. je v tisku na svitlo prišla, v kar je gospod govornik iz prijaznosti dovolil. — Dobiva se pri založniku Jan. Kraju za 5 kr.

(Jagode) prinesel je gospod nadgeometer Mendlik iz Gorjancev; to je za sredi oktobra meseca kaj redkega. Pretečeno sredo zjutraj pa so bili Gorjanci že s snegom pobeljeni.

(Kupčija s sadjem) je bila letos jako živahna, žal, da so jabolka tako slabo obrodila na Kranjskem. Cena kislim otresenim jabolkom za mošt je 3½ do 4½ gold. Namizno sadje je primerno dražje. Domač trgovec s sadjem gospod V. Rohrman iz Ljubljane šel je osebno v Stuttgart na Virtembersko, da ostane tam za čas letošnje kupčije s sadjem.

(Vino letošnje), katerega se je obilo pridelalo, je dobra kapljica, nekako tako kakor lansko. Cena moštu se še ni določila.

(Licitacija) za zgradbo šolskega poslopja za štirirazrednico v Metliki vršila se bode dne 29. oktobra t. l. ob 10. uri zjutraj v pisarni mestnega županstva v Metliki. Vse delo cenjeno

je na 26911 gld. 23 kr. in se bode le enemu samemu podvzetniku oddalo. Kdor hoče licitirati, vložiti mora vadij 2700 gld. in sicer v gotovim denarji ali v državnih obligacijah preračunjenih po dnevni vrednosti ali pa tudi v knjižicah kake hranilnice ali posojilnice. Sprejemali se bodo pa tudi oferti, ako bodo z vadijem vred pravočasno dospeli v roke licitacijske komisije.

Licitacijski pogoji, proračuni in stavbeni načrti leže pri c. kr. okraj. šol. svetu v Črnomlju, kjer si jih zamore vsakrteri med uradnimi urami ogledati.

(Premiranje konj) bilo je v Ribnici 5. septembra. Prignali so 10 kobil z žrebeti, 9 kobil brez žrebet in 11 žrebet. Za kobile z žrebeti so dobili premije: Nace Mrhar iz Prigorice 40 gld.; Štefan Hamberger iz Ribnice 25 gld.; Jakob Lavrenčič iz Sodražice 20 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi 20 gld.; Fran Urbančič iz Glažute 15 gld.; Matija Perc iz Kovlerjev srebrno svetinjo, Gustav Stuhec iz Kočevja srebrno svetinjo. Za kobile brez žrebet; Jurij Mihič iz Kovlerjev 30 gld.; Jurij Lesar iz Kobača 20 gld.; Josip König iz Gornje vasi 15 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi srebrno svetinjo, Josip Čampa iz Žlebiča srebrno svetinjo. Za žrebete: Matija Perc iz Mošvalda 10 gld.; Josip Hönigmann iz Kovlerjev 10 gld.; Štefan Petelin iz Velicih Poljan 10 gld.; Anton Arko iz Ribnice srebrno svetinjo, Fran Podboj iz Ribnice srebrno svetinjo. V Št. Jarneji bilo je premiranje 7. septembra. Prignali so 32 kobil z žrebeti, 13 kobil brez žrebet in 26 žrebet. Premije so dobili za kobile z žrebeti: Matija Venner iz Zaboršta 40 gld.; Fran Eršte iz Dolenje nemške vasi 25 gld.; Anton Planinšek iz Mirne 20 gld.; Anton Majselj iz Št. Jerneja 20 gld.; Anton Prijatelj iz Rakovnika 15 gld.; Janez Kršin iz Gorenjega Gradišča srebrno svetinjo, Julija Rudež iz Gracarjevega turna srebrno svetinjo. Za kobile brez žrebet: Anton Majselj iz Št. Jarneja 30 gld.; Janez Dvornik iz Krške vasi 20 gld.; Janez Globenek iz Stare vasi 15 gld.; Janez Majcen iz Št. Janža srebrno svetinjo. Anton Barberič iz Čadreja srebrno svetinjo. Za žrebete: Anton Štraus iz Kostanjevice 10 gld.; Josip Gričar iz Malenc 10 gld.; Janez Marinšek iz Cerkljan 10 gld.; Fran Recelj iz Prekopa 10 gld.; Viktor Jombart iz Klevevža srebrno svetinjo; Marija Tavčar srebrno svetinjo.

Razne vesti.

* (Največ papirja) porabijo ljudje na Anglaškem, potem v Severni Ameriki, potlej na Nemškem, potem na Francoskem Avstriji, Italiji. Dosta manj se ga porabi na Španskem, Ruskem itd. Ali ni to znamenje večje in manjše omike?

* (Prijatelji cvetlic) so v nekem nemškem mestu darovali revnim delavskim družinam cvetlice in jim malo darila obljubujejo, ako bodo posebno skrbno jih gleštali.

* (Da se odvrne krvotok goveji živini,) to je, da se ubrani, da živina ne šči krvi, priporoča se žveplena kislina (hudičevo olje). Majhna žličica žveplene kisline se vlije v bokal vode in s tako okisano vodo se vsak dan po leti okisa krma. O hudi vročini taka okisana voda, s krmo pomešana, tudi dobro deje prašičem.

* (Da se ne zaduši živina,) kadar ji v grlu zastane kaka jed, priporoča neki skušen kmetovalec nabrizgati živini v ušesi mrzle vode. Vsled tega otresa žival z glavo in največkrat tako sama odpravi napotek iz grla.

* (Žganje je strup). V njem je alkohol ki človeka zelo draži, posebno zvečer, ko bi imel naj bolj počivati. Varnjete se tega strupa! Krajcarje, katere v šnopsarijo nosite, vzamejo Vam in Vašim otrokom hrano in veselje. Obogatel bo krčmar, Vi pa ubožali. Računimo, koliko Vam žganje vsaki dan in vsako leto odvzame:

Kdor vsak dan sam ali s svojo družino za 5 kr. žganja popije, izda na leto 18 gld. 25 kr. Kdor 10 kr., 36 gld. 50 kr.; kdor 20 kr., 73 gld.; kdor 30 kr., 109 gld. 50 kr. — Šoseska, v kateri 100 mož žganje pije, izdajo toliko: Če vsak le za 5 kr. žganja pije, znese na leto 1825 gld., za 10 kr. 2650 gld., za 20 kr. 7300 gld., za 30 kr. 10.950 gld. Koliko bi lahko šoseske s temi tisoč gold. dobrega storile, ko bi 100 mož odvadilo se te grde in škodljive navade!

Smešnici.

Pride neki vojak na odpust. Sosed ga prosi, naj mu pride pomagat seno kositi. Za kosilo prinese žena delavcem, katerih je bilo kakšnih dvanajst, ričet in zelje. Ko že nekaj časa hlastno jedó, zapazi naš soldat dobro rejenega kebra, ki se po skledi premetava, potegne ga rahlo iz nje ter položi na mizo. Drugi kosci, ko to zapazijo, vsi žlice odložijo. Vojak jih pa debelo pogleda ter reče: „No, če se vam za malo zdi, da sem kebra ven vzel, ga pa zopet nazaj denem“, ter ga trešči v ričet. Od zdaj znanprej gospodar pač ni več na delo vzel tega urlaubarja.

Znamenit orglar je bil po sv. maši obče pohvaljen, ker je prav lepo igral. Pride pa k njemu tudi mož, ki mu je mehove vlekel, si menca roke ter pravi: „Kaj ne gospod, danes sva pa dobro napravila!“ Orglar mu pa jezno zavrne: „Kaj boš ti napravil, to sem jaz sam napravil!“ — Drugokrat, ko orglar zopet zbira mile glasove na orgle, spusti naenkrat mož meh in lepa igra je utihnula, brez da bi učen orglar mogel si pomagati. Pride tedaj zopet k njemu mož ter ga vpraša, veselo se smeja: „No, gospod, kdo je dobro igral, vi sami ali obadva?“

V mesecu septemb. v Novomestu vračujoča se pisma:

Franca Belle, Triest — Marija Kerchin, Kamnik — John Kastelic, Nord-America — Freid Dragins, Nord-America — Franz Šinkove, Nord-America — Valentin Grile, Ljubljani — Alois Maček, Ljubljani — Josef Bevc, St. Peter — Anton Smrekar, Nord-America — Jernej Zupančič, Leibnitz — Josef Schober, Nord-America — Karl Zagore, Kaposvar — Neža Novak, Trst — Justine Gratzner, Loco p. r. — Marija

Antončič, Šentjernej — Johann Kolusi, Villach — Z. K. Z., 9904 Wien p. r. — Matija Tekavec, Cirknica — Georg v. Szemere, Budapest — Gregor Becker, Ljubljana — Neža Bojanc, Črnomelj — Franc Plešnik, Nova gora — Jožefa Božič, Banjaluka.

Listnica uredništva.

Mik. Drag. St. Louis Amerika: Plačano imate do meseca marca 1888.

Žitna cena v Novem mestu 10. oktobra 1887.

Domače pšenice mernik 2 gld. — kr., Debelacé (kornze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 40 kr., Rži 1 gld. 30 kr., Ječmena 1 gld. 20 kr., Ajde 1 gld. 40 kr., Ovs 65 kr., Krompirja 70 kr.

Loterijske srečke.

Gradec	1. oktobra	84	61	74	52	32
Trst	8. oktobra	82	76	59	25	29

Za hišo katoliške družbe rokodelskih pomočnikov v Rudolfovem so darovali:

Gg. Fran Mekinec, kaplan 2 gld., Jakob Poličar, župnik 15 gld., B. Bartol, župnik v p. 50 gld., Mih. Saje, župnik 2 gld., mil. g. prošt P. Urh 100 gld., neimenovan gospod iz Novega mesta 30 gld., g. A. Ščinkovec, kaplan 20 gld., g. J. König, župnik 5 gld.

P. n.

Zapustivši Belokrajno, in ker mi zarad pomanjkanja časa ni bilo mogoče se povsod posloviti, volim ta pot, za meni izkazano vsestransko prijateljstvo se zahvaliti vsem Belokranjcem, posebno pa vrlim Črnomaljem, zagotavlja je jih, da se bodem tudi onkraj Gorjancev zmeraj prijetno spominjal lepih časov mojega petletnega službovanja v mili Dolenjskej.

Na zdar!

Arthur Folakowsky,

[106] c. kr. živinozdravnik.

Črnomelj, 3. septembra 1887.

V prodajalnico z mešanim blagom sprejme se

taki učenec,

kateri je lepega vedenja in je vsaj en razred gimnazije ali realke doveršil. — Kje? pové uredništvo „Dolenjskih Novic“.

[108]

V Brunerjevi gostilni

se toči pravi sladki

Prosekar

liter po 44 kr.

[110—1]

Oskrbništvo Wamboldove graščine Hmelnik naznanja, da prodaja pravi [103—2]

štajerski črni gorski oves,

ki tehta 52 kil hektoliter, po 6 gld. 100 kil.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Alojzij Rajec,

urur v Rudolfovem,
priporoča

svojo zalogo raznovrstnih natančno reguliranih žepnih ur, francoske in ameriške buditelje, ure z nihalom, stenske ure itd.

Poprave se izvršujejo po jako nizki ceni, natančno in pod poročtvom. [107]

„Koroške bukvice“.

Miha: Jutri je nedelja, bo pa spet dolg čas! V gostilnico ne maram iti, kjer pijanci vpijejo in razsajajo; doma pa tudi ne vem kaj početi.

Jaka: Zakaj se pa ne naročiš na „Koroške bukvice“? Tam najdeš tako lepo branje: pripovedke, pesmice, smešnice, povesti, zgodovinske črtice, gospodarske poduke itd. Če boš to bral, ti gotovo ne bo dolg čas.

Miha: Pa je huda za denar; to bo gotovo draga reč?

Jaka: Kaj bo drago? Vsaki mesec pridejo ene bukvice in veljajo 10 kr. Vsake šestice pa ne boš posebej pošiljal; zato pošlji 60 kr., pa imaš plačano za šest snopičev ali za pol leta.

Miha: Kje se pa tiskajo te bukvice?

Jaka: Tiskajo se zdaj pri g. Kraju v Novem mestu; denar moraš pa le v Celovec poslati na pisatelja Filipa Haderlapa, klic ni treba pristaviti, saj ga pismonoseci tako poznajo.

Miha: Bom pa poskusil. Saj je res bolj pametno, kaj lepega brati, kakor denar zapiti. Kar danes zapijem, jutri nimam več; bukvice pa ostanejo in jih še drugim lahko posodim.

Jaka: Še čez 10 let jih boš rad bral; taka reč ne zastara. [97—3]

Franc Kastelic

v Novomestu pred mostom, priporoča obilno

zalogo

[109—1]

nagrobni križev,

kteri so ravno došli in so po nizki ceni.

Koledar za na steno

za leto 1888,

slovenski in nemški, je izišel v tiskarni J. Krajca v Novem mestu.

Cena 25 krajcarjev.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.